

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

Østre Landsret, 24. afdeling
Bredgade 59
1260 København

*J.nr. 600096
CHA/CFJ/PEH*

PROCESSKRIFT 7

(7. november 2016)

i sagen B-3448-14

(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet,
Holmens Kanal 42,
1060 København K
*(Kammeradvokaten
v/ advokat Peter Biering)*

Sagsøgte processkrift G af 26. oktober 2016 giver sagsøgerne anledning til at fremkomme med følgende, idet sagsøgernes hidtidige processtof fastholdes i det hele:

Som advokat for det sagsøgte forsvarsministerium tillader Kammeradvokaten sig at fremføre med helt åbenlyse forsøg på at undvige og begrænse tilvejebringelsen af processtof, som vil kunne tjene til den nødvendige dokumentation, og som sagsøgerne har brug for at tilvejebringe som led i deres procesførelse.

Når landsretten behandler de tvistepunkter vedrørende sagernes fyldestgørende oplysning m.v., som sagsøgerne i nærværende processkrift nærmere nedenfor vil forholde sig til, anmoder sagsøgerne derfor landsretten om at tage dette grundlæggende problem om sagsøgtes forsøgsviser og fortsatte obstruktion af sagens oplysning i betragtning. Samtidig anmodes landsretten om som målestok for sin stillingtagen endvidere om at tage hensyn til følgende omstændigheder, der knytter sig til sagsøgtes forpligtelser som offentlig procespart:

En offentlig myndighed som Forsvarsministeriet er i sit virke underlagt forvaltningsretlige grundsætninger, forvaltningsloven, m.v., og har således pligt til at agere sagligt, proportionalt, o.s.v.

Det er forbudt for en offentlig myndighed at udøve magtfordrejning af enhver art, f.eks. for at varetage uvedkommende interesser for nuværende og/eller tidligere ansatte i Forsvarsministeriet for hvem det måtte kunne få konsekvenser, dersom ministeriet findes skyldig i at have forbrudt sig mod forbuddet mod udsættelse for og/eller udlevering af et (hvilket som helst) menneske til tortur eller umenneskelig eller nedværdigende behandling. Når dette nævnes her, er årsagen hertil, at der i denne sag foreligger en lang række omstændigheder, som indikerer, at der hos de ministerielle instruksivere, som Kammeradvokaten arbejder for, foreligger visse mulige, uvedkommende, usaglige hensyn med hensyn til som sket dels at træne sagen og dels at modvirke den faktuelle og juridiske afklaring.

Disse retligt bindende normer, der må anses for at høre til grundbestanddelene i en demokratisk retsstat, gælder selvsagt også, når Forsvarsministeriet er sagsøgte i en retssag, der vedrører dens udøvelse som offentlig myndighed, såsom nærværende sager om ansvaret for de 23 sagsøgende sunni-muslimske irakere udlevering til tortur og mishandling hos de shia-muslimske, irakiske politistyrker/militser.

En offentlig myndighed må naturligvis ikke anvende magtfordrejning, usaglighed, uproportionalitet, handle i strid med legalitetsprincippet, m.v.

Herunder hører lige så evident, og som en afspejling af såvel sagligheds- som legalitetsprincip, at det er ulovligt, hvis en myndighed holder relevante

oplysninger tilbage fra at indgå/kunne indgå i en retssag, der anlægges mod pågældende myndighed.

Højesteret knæsatte dette princip i sin kendelse af 3. november 1997 (U 1998.16 H), der konkret drejede sig om edition i dokumenter af relevans for domstolens stillingtagen til grundlovmæssigheden af Danmarks tiltrædelseslov for Traktaten om Den Europæiske Union. Her fastslog 7 enige højesteretsdommere af generel betydning og som relevant præjudikat i også nærværende sager, at:

"...indstævnte som offentlig myndighed har en naturlig forpligtelse til at medvirke til sagens oplysning."

Forsvarsministeriet har i et mislykket forsøg på at tilbageholde oplagt relevante oplysninger fra at indgå i nærværende sager begået procesbedrageri, jf. bilag 1A, underbilag 18.

Hertil kommer, at i dette hidtidige, lange forløb er der fra domstolens side – på Forsvarsministeriets anmodning og mod de sagsøgende torturofres protester – i det helt væsentlige alene taget stilling til af ministeriet fremførte formelle indsigelser, såsom Forsvarsministeriets krav om:

- Sikkerhedsstillelse for statens advokathonorarer, forlangt betalt forud fra ressourcetsvage irakiske torturofre.
- Helt usædvanligt krav om dokumentation for fuldmagtsforhold.
- Bestridelse af sagsøgernes blotte eksistens.

Disse indsigelser er efter flere år alle frafaldet af sagsøgte, førstnævnte for sagsøgerne (12) til (23) i konsekvens af Højesterets underkendelse af kravet d. 17. september 2013 for så vidt angår sagsøgerne (1) til (11), jf. U 2013.3358 H.

- Forældelsesindsigelser.

Forældelsesspørgsmålet blev efter den sagsøgte stats begæring udskilt til forudgående behandling, ved kendelse af 9. november 2015, og blev behandlet under særskilt hovedforhandling 7 måneder efter, d. 14., 15., 17. og 22. juni d.å.

I de 5 år sagskomplekset har verseret, har det sagsøgte forsvarsministerium kontinuerligt haft held til at undvige, at der i denne usædvanligt lange periode kunne blive taget stilling til det, nærværende 23 sager drejer sig om, jf. også Østre Landsrets dombog af 22. f.m., s. 201, 4. afsnit:

"Danmarks mulige ansvar for tortur i forbindelse med gennemførelsen af den dansk ledede operation Green Desert d. 25. november 2004".

1. Dokumentbevis og Edition

Sagsøgte indleder sit afsnit herom som følger:

"Som det fremgår af duplikken af 10. september 2015, pkt. 1.2 – og som gentaget i processkrift F – er det Forsvarsministeriets opfattelse, at de dokumenter, der er fremlagt i sagen, udgør tilstrækkeligt dokumentbevis for sagens faktiske omstændigheder"

Dette udsagn er ganske karakteristisk for det sagsøgte Forsvarsministeriums forsøg på at begrænse områderne for sagsøgernes bevisførelse. Således er det helt utilstedeligt, at den sagsøgte part overfor sagsøgerne, der har bevisbyrden, tillader sig at fremføre, at noget: "...udgør tilstrækkeligt dokumentbevis...". Kammeradvokaten er ingen offentlig myndighed, der har beføjelse til at fremkomme med en sådan udtalelse. Som advokat for den sagsøgte procespart kan Kammeradvokaten meddele landsretten, hvis man bestrider relevansen af et dokumentbevis. Om det pågældende dokumentbevis er "... tilstrækkeligt ...", er en overvejelse, som sagsøgerne selv foretager under sagens forberedelse, og som dernæst af landsretten ved sagens afgørelse indgår i dennes fri bevisbedømmelse.

Sagsøgerne frabeder sig nu og senere under sagens forberedelse, at kammeradvokaten som repræsentant for sagsøgte afgiver udtalelser, om hvad denne finder er "... tilstrækkeligt ...".

En række af de opremsede bilag indeholder i vidt omfang overstregninger, hvilket ikke mindst er tilfældet for bilagene AS, AÅ, BA og CZ-DA. Hertil kommer, at sagsøgerne stadig savner en række dokumenter, som det fremgår nedenfor under afsnittet 1.1 om opfordringer og 1.2 om editionsbegæring. Endvidere, som nævnt under opfordring 22, skal alle dokumenter fremlægges i deres helhed uden sorte overstregninger, da disse på nuværende tidspunkt ikke længere er nødvendige af de af sagsøgte anførte grunde.

På trods af sagsøgtes ovenstående postulat fremlægges herefter yderligere bilagene DB og DC, ligesom der bebudes endnu yderligere fremlæggelse af dokumentation i sagsøgtes næste processkrift.

Med hensyn til den bebudede fremlæggelse af yderligere dokumentation forbeholder sagsøgerne sig at fremkomme med deres bemærkninger hertil.

Bilag DB indeholder TOC-logs, som er så fulde af koder i form af tal, bogstaver og ord uden forklaring, at de er ubrugelige til oplysning af sagen. At sagsøgte først nu (processkrift G, s.3) forsøger at finde en oversigt over kodeord og tal forekommer grotesk.

Forsvarets Auditørkorps pressemeddelelse af 22. august 2016 (bilag DC) omhandler en efterforskning indledt i efteråret 2015 af to sager:

- 1) *"Efterforskning af, hvorvidt dansk militært personel, som i perioden fra juli 2004 til og med marts 2005 var tjenestegørende ved den danske bataljon i Irak, handlede i overensstemmelse med det dagældende nationale bestemmelsesgrundlag fra Forsvaret og i øvrigt i overensstemmelse med internationale konventioner og forpligtelser i forbindelse med overdragelser af tilbageholdte irakere til de irakiske myndigheder.*
- 2) *Efterforskning af Forsvarets registrering og håndtering af fangeoplysninger ved den danske bataljon i Irak herunder en afklaring af baggrunden for, at*

den såkaldte "militærpolitifangedatabase" efterfølgende er konstateret at være forsvundet".

I den første sag fandt man at *"dansk militært personel i strid med det nationale bestemmelsesgrundlag i flere tilfælde har udleveret irakiske borgere til de irakiske myndigheder".* Imidlertid blev efterforskningen indstillet, da *"et eventuelt strafansvar i sagen derfor under alle omstændigheder på nuværende tidspunkt vil være forældet".*

I den anden sag blev efterforskningen indstillet, da *"der i forbindelse med sagens efterforskning ikke er fremkommet oplysninger, der indikere, at militært tjenestegørende personel har forsøgt at undlade at foretage registrering af tilbageholdte i overensstemmelse med de nationale direktiver, som var gældende herfor".*

Begrundelserne for at indstille efterforskningen i begge sager er uforsvarlige for et auditørkorps underlagt sagsøgte, ikke mindst i den første sag i betragtning af straffelovens § 93 a og Østre Landsrets kendelse af 22. august 2016.

1.1 Opfordringer

Af sagsøgtes processkrift G, s.4 øverst fremgår:

"...om sagsøgerne måtte være uenig i sagsøgtes besvarelse, ændrer ikke på, at opfordringerne er blevet besvaret".

Sagsøgerne konstaterer, at opfordringerne enten ikke er blevet besvaret, eller at svaret har været utilstrækkeligt, hvilket vil fremgå af nedenstående gennemgang:

Opfordring (1):

Besvaret.

Opfordring (2):

Sagsøgte har på intet tidspunkt svaret konkret på pkt. 1 men alene med fremlæggelse af en række dokumenter, hvoraf kan udledes at sagsøgte kunne have svaret bekræftende.

Pkt. 2, a og b er derimod aldrig besvaret.

Opfordring (3):

Denne opfordring er anerkendt besvaret og derfor ikke gentaget i sagsøgernes processkrift 6.

Det bemærkes, at svaret kan findes i bilagene nævnt under sagsøgtes besvarelse af opfordring (2), mens bilag Z nævnt under sagsøgtes besvarelse af opfordring (3) blot indeholder en henvisning til den britiske ambassade på trods af, at det er sagsøgte, der har oplysningspligten, som nævnt i indledningen ovenfor.

Opfordring (4):

De af sagsøgte fremlagte dokumenter, som svar på opfordringen, er fulde af overstregninger på væsentlige punkter. Forklaringen, om at der fortsat pågår en behandling af aktindsigtsbegæringerne fra 2011, og at gennemgang af visse månedsrapporter ikke er afsluttet, forekommer at være en lidet seriøs tilgang fra sagsøgte med hensyn til oplysning af sagen hvis ikke et eksempel på de i indledningen nævnte forsøg på obstruktion.

Opfordring (5):

Opfordringens er besvaret med et notat (bilag Y) udarbejdet af sagsøgte i marts 2012 længe efter sagerne først blev anlagt. Sagsøgerne bestrider derfor den bevismæssige værdi af notatet. Endvidere er opfordring (5) pkt. 2 og 3 ikke besvaret. Henvisning til evt. vidneafhøring er ikke svar på en opfordring.

Opfordring (6):

Opfordringen er anerkendt besvaret, hvorfor den ikke er gentaget i processkrift 6.

Opfordring (7):

Det bestrides, at danske styrker ikke deltog i udspørgen og afhøring, samt at sagsøgte ikke har haft adgang til afrapporteringer fra afhøringerne, hvis disse blev ledet af UK.

Opfordring (8):

Sagsøgte har ikke besvaret pkt. 1. Først nu i processkrift G at overveje en fremlægning af en ny udgave af bilag 9, fremstår som endnu et eksempel på sagsøgtes processtrategi omtalt i indledningen. Angående henvisning til TOC-logs (bilag DC) henvises til ovenfor.

Opfordring (9), (10) og (11):

Sagsøgte har fremlagt en eller måske kun en af flere udgaver af militærjurist Kurt Borgkvists rapporter fra 2004, men åbenlyst ikke de rapporter eller udgaver som han omtaler i bilag 103.

På den ene side hævder sagsøgte at opfordringerne ikke har relevans, og på den anden side at de mest hensigtsmæssigt kan belyses ved vidneafhøringer.

Sagsøgerne bestrider dette og fastholder, at det er relevant at få fremlagt skriftlig dokumentation for, hvilket kendskab danske myndigheder havde til metoderne hos det irakiske politi, herunder The Serious Crimes Unit, i november 2004.

Opfordring 12:

Sagsøgtes svar er ikke som anmodet en erklæring fra en teknisk fagkyndig om hvorfor det som tidligere oplyst ikke vil være muligt at udlevere den interne kommunikation på bataljonens intranet. Sagsøgte erkender nu, at dele af denne kommunikation faktisk forefindes, men at sagsøgte ikke vil fremlægge den. Derfor fastholdes opfordringen til at fremlægge kommunikationen.

Opfordring 13:

Ikke gentaget i processkrift 6.

Opfordring 14:

Er nu besvaret med processkrift G.

Opfordring 15:

Opfordringen fastholdes, da sagsøgte ikke svarer direkte på spørgsmålene i opfordringen men henviser til redegørelser og rapporter, som forekommer fremstillet til formålet, idet de hidrører fra tiden, efter den første sag er anlagt.

Opfordring 16:

Sagsøgte har ikke fremlagt det efterspurgte dokument på trods af, at det i sagsøgtens besvarelse hedder: *"Det kan dog ikke udelukkes, at der på sektionsniveau blev udarbejdet en form for plan eller blev givet direktivet vedrørende videooptagelsen under operationen."* Sagsøgte henviser endvidere som i andre tilfælde til vidneafhøringer som erstatning på et klart svar på en opfordring. Derfor fastholdes opfordringen.

Opfordring 17:

På trods af at den fremlagte video tydeligt viser, at der er mindst endnu et kamera nægter sagsøgte kendskab hertil.

For så vidt angår henvisningen til sagsøgtens støttebilag N bemærkes at den sidst omtalte efterforskning (III) er behandlet i forbindelse med mine kommentarer til bilag DC (pressemeddelelse). Både efterforskning (III) og efterforskning (I) blev indstillet da det sagsøgte underlagte Auditørkorps anså mulige strafbare forhold for værende forældet på trods af straffelovens § 93 a og Østre Landsrets kendelse af 22. august 2016.

Sagsøgerne må således fortsat lægge til grund, at Forsvarsministeriets erklæringer om, at der ikke forefindes andre filmoptagelser fra operationen, jf. bilag AH, er urigtige og derfor, som omtalt nedenfor, begære edition.

Sagsøgtens svar på denne som mange andre er endnu eksempler på sagsøgtens processtrategi omtalt i indledningen.

Opfordring 18:

Der henvises til bemærkningerne under opfordring 17.

Opfordring 19:

Opfordringen er besvaret.

Opfordring 20:

Sagsøgte anfører, at sagsøgte ikke kan finde befalingen i sit arkiv og at den ikke har kunnet fremskaffes fra det britiske forsvarsministerium.

Sagsøgerne fastholder opfordringen ikke mindst på grund af følgende fra Z (Bilag til Forsvarskommandoens skrivelse 2012/001467-552140):

"OPO 058, som omtales i TOC log

Svar: Det drejer sig om den britiske brigades operationsordre for GREEN DESERT.

Det fremgår af TOC log, at den modtages, men den er IKKE registreret i bataljonens postliste, og den er ikke til stede i Hærens Operative Kommandos arkiv.

Forsvarskommandoen har rettet henvendelse til britiske myndigheder for at opnå adgang til befalingen, men har endnu ikke modtaget svar.

Forsvarskommandoen vurderer, at befalingen indeholder brigadens endelige tilladelse til at gennemføre operationen. Det er sandsynligt, at befalingen tillige indeholdt en ordre om, at alle tilbageholdte skulle føres til Shaiba Log Base for at blive vurderet med henblik på at fastslå, om de udgjorde en trussel mod koalitionsstyrkerne, for derefter at blive genoverdraget til de irakiske sikkerhedsstyrker.

Det er ligeledes sandsynligt, at det er dette forhold, der er skyld i de af bataljonen i "Post Operation Report" anførte uoverensstemmelser mellem danske og irakiske enheder under udførelsen af operationen."

Det fremgår heraf at befalingen kan indeholde vigtige oplysninger om rollefordelingen under Operation Green Desert.

Det er ikke muligt at se sagsøgtets svar også i dette tilfælde som andet end et eksempel på sagsøgtets ulovlige procesførelse. Det forekommer usandsynligt og ikke bevismæssigt troværdigt, at sagsøgte ikke skulle kunne finde dette vigtige dokument enten i sine egne arkiver eller ved at henvende sig til det britiske forsvarsministerium.

Opfordring 21:

Sagsøgte svarer, at man ikke ved hvilken britisk enhed, der foretog "udspørgen og screening". Da der imidlertid ikke optræder mere end et britisk kompagni i beskrivelsen af de interne kommandoforhold blandt de danske og britiske enheder, der deltog i operationen (bilag Æ), må det lægges til grund, at det var dette britiske kompagni der forestod "udspørgen og screening".

Opfordring 22:

Sagsøgerne fastholder opfordringen om, at fremlægge de indtil videre fremlagte dokumenter (i tilgift til de i øvrige procesopfordringer nævnte), der helt eller delvist er overstreget med sort (angiveligt af hensyn til "rigets sikkerhed") i deres helhed af hensyn til sagens oplysning, da Danmark ikke har haft væbnede styrker i Irak siden 2007 og frem til 2014, og den danske ambassade i Irak blev lukket i juli 2012, hvorfor hensynet til rigets sikkerhed ikke længere giver mening, endvidere jf. EMRK art. 3s processuelle led.

Opfordring 23-26:

Sagsøgte henviser til processkrift G, pkt. 3.2.2 og 3.3. Sagsøgerne henviser derfor til bemærkningerne nedenfor til disse punkter.

I processkrift G, s. 4, 3. afsnit svarer sagsøgte på sagsøgernes spørgsmål i brev af 14. oktober 2016, om der i november 2004 fandtes en ugentlig briefing mellem Forsvarskommandoen og Forsvarsministeriet, med at dette bedst belyses ved vidneforklaringer. Sagsøgerne afviser dette svar og opfordrer sagsøgte til at svare klart på spørgsmålet, der åbenlyst kan besvares med et ja eller nej.

Af processkrift G, side 4, 4. afsnit fremgår:

"Sagsøgte vil i næste processkrift pr. 15. november 2016 fremlægge en oversigt over de opfordringer, som sagsøgerne ikke har besvaret med deres processkrift af 8. november 2016."

Sagsøgerne må naturligvis afvente en sådan oversigt for at kunne besvare opfordringer, som ifølge sagsøgte ikke er besvaret.

1.2 Editionsbeğæringer:

Ved processkrift 2 af 23. maj 2012 (bilag 1A, underbilag 11) fremsatte sagsøgerne editionsbeğæring som angivet i de følgende nr. 1. til 17.

Østre Landsrets 7. afdeling foretog herefter følgende ved beslutning af 8. juni 2012 (bilag 106), alt som beğæret af Forsvarsministeriet, i stedet for at forholde sig til editionsbeğæringerne:

1. Pålagde sagsøgerne at indbetale 40.000 kr. hver, til sikkerhed for statens omkostninger til Kammeradvokaten (først underkendt ved Højesterets kendelse af 17. september 2013, jf. U 2013.3358 H).
2. At tilvejebringe dokumentation for, at sagsøgerne var bekendt med sagen, ønskede den ført ved de danske domstole og havde meddelt procesfuldmagt til advokaten.
3. Stillingtagen til sagsøgernes editionsbeğæringer blev endvidere udsat på "...afklaring..." af Forsvarsministeriets forældelsesindsigelse.
4. Editionsbeğæringerne blev også udsat på spørgsmålet om sagsøgernes angiveligt manglende processuelle partsevne, med henvisning til retsplejelovens § 253, stk. 1.

Nu forestår der for landsrettens side en stillingtagen til editionsbeğæringerne.

Generelt bemærkes, at det ikke alene er uacceptabelt, men også decideret forkert, når Kammeradvokaten, som det vil fremgå af nedennævnte konkrete tilfælde, fremfører den forsøgsvise processtrategiske teknik at affærdige

sagsøgernes begæring om sagsoplysning under henvisning til betragtninger om "belysning", og hvad Kammeradvokaten i øvrigt angiver som hensigtsmæssigheder. Denne teknik er endnu et eksempel på Kammeradvokatens bestræbelser på at bringe procesførelsen på afveje. Ganske evident er det, i en sag hvor sagsøgerne har byrden for bevis, ikke kun et spørgsmål om en vis "belysning" m.v., men at tilsikre den optimale bevismæssige position.

Tilsvarende forfølger kammeradvokaten beklageligvis en almindelig privatretlig procesmæssig linje, som i sin kerne går ud på at modvirke sagens optimale bevismæssige og dermed fulde faktuelle afdækning.

Landsretten har selvsagt øje for sådanne tricks og bør ved sin stillingtagen til nedennævnte editionsbegæring tage dette i betragtning tillige med den konstatering af sagens betydning (Danmarks mulige ansvar for tortur i forbindelse med gennemførelsen af den dansk ledede operation Green Desert d. 25. november 2004), jf. herunder landsrettens egen kendelse af 22. august 2016.

Sagsøgte har til processkrift G vedlagt en oversigt over editionsbegæringerne med tidligere besvarelser og yderligere bemærkninger. Her følger sagsøgernes bemærkninger hertil for hver enkelt begæring samt en ny begæring 18:

Editionsbegæring 1:

Som nævnt under opfordring 9-11, følger det af bilag 103, at der er flere udgaver af militærjurist Kurt Borgkvists rapporter. Hertil kommer, at begæringen omfatter alle rapporter fra 2004, da dette kan medvirke til at fastslå danske myndigheders kendskab til metoderne hos det irakiske politi, herunder The Serious Crimes Unit i november 2004. Begæringen angår rapporterne i deres fulde udstrækning uden overstregninger. Begæringen fastholdes.

Editionsbegæring 2:

Begæringen fastholdes med samme begrundelse som for begæring nr. 1. Der henvises i øvrigt til det i processkrift 6, s.14 ff. anførte.

Editionsbegæring 3 og 4:

Der henvises til det under editionsbegæring 1 og 2 anførte ovenfor. Det bemærkes, at skriftlig dokumentation er bedre egnet end vidneafhøringer til afklaring af dette forhold. Begæringen fastholdes.

Editionsbegæring 5:

Den fremlagte udgave af "Target Folderen" er så overstreget med sort, at den er lidet anvendelig, hvorfor sagsøgerne fastholder begæringen med samme argumentation, som anført under opfordring 22 ovenfor.

Editionsbegæring 6:

Der henvises til bemærkningerne under opfordring 12. Begæringen fastholdes.

Editionsbegæring 7:

Der henvises til bemærkningerne under opfordring 16 og 17. Begæringen fastholdes.

Editionsbegæring 8-11:

Editionsbegæringerne 8-11 frafaldes.

Editionsbegæring 12:

Af hensyn til muligheden for at sammenholde "koalitionsstyrkernes Rules of Engagement" med "DANCONs Rules of Engagement" fastholdes denne begæring. Det bemærkes endvidere, at sagsøgtens henvisning til sagsøgerne om selv at rette henvendelse til det britiske forsvarsministerium forekommer at være endnu et eklatant brud på sagsøgtens oplysningspligt som offentlig procespart.

Editionsbegæring 13:

Begæringen fastholdes, da skriftlig dokumentation er bedre egnet end vidneafhøringer til afklaring af dette forhold.

Editionsbegæring 14:

Begæringen fastholdes, med henvisning til bemærkningerne i processkrift 6, s. 19 vedr. begæringen, idet der på tidspunktet for de af sagsøgte anførte dokumenter ikke forelå en klar definition af tilbageholdte.

Editionsbegæring 15:

Begæringen fastholdes.

Af processkrift 2 af 23. maj 2012 (sagerne B-3421-11 og B-397-12) bilag 1A u11 fremgår neders s. 9:

"Det er ved henvendelse til den britiske ambassade i februar 2012 blevet oplyst, at udlevering af oplysninger vedr. Operation Green Desert, kræver det danske Forsvarsministeriums accept".

Af sagsøgtes svar fremgår, at sagsøgte på trods heraf i sin duplik af 10. september 2015 anfører:

"Forsvarsministeriet henviser i første omgang sagsøgerne til at søge aktindsigt vedrørende de pågældende dokumenter hos det britiske forsvarsministerium."

At sagsøgte først nu "undersøger, om det er muligt at få udleveret de britiske styrkers registreringslister for Operation Green Desert", er endnu et eksempel på sagsøgtes processtrategi til dato om at forhale og vanskeliggøre oplysningen af sagerne.

Editionsbegæring 16:

Begæringen fastholdes. Der henvises til bemærkningerne ovenfor under begæring 14 og til processkrift 6, s. 20 øverst.

Editionsbegæring 17:

Begæringen fastholdes. Som det fremgår af bemærkningerne til denne begæring i processkrift 6, s. 20 deltog dansk militærpersonel i afhøringerne. Begæringen omfatter også de britiske afrapporteringer.

Editionsbegæring 18 (ny):

Begæringen angår Brigadebefalingen fra den britiske 4. Panserbrigade fremsendt den 24. november 2004 kl. 2000. Der henvises til bemærkningerne ovenfor under opfordring 20.

2. Retsmedicinske rapporter

Fordi sagsøgte har meddelt ikke at ville acceptere, at de retsmedicinske undersøgelser og rapporterne herfra (bilag 1B(29-37), bilag 1D(12-13) og bilag 87-97) kan lægges til grund, er sagsøgerne fremkommet med anmodning om og fastholder nødvendigheden af nye retsmedicinske undersøgelser.

Kammeradvokaten forsøger med sin anmodning om, at der kun skal ske forelæggelse for Retslægerådet, at etablere en situation, hvor hovedforhandlingen i nærværende sager, der allerede har været 5 år undervejs som følge af Forsvarsministeriets mange ulovlige og underkendte søgsmålsindsigelser, skal afvikles på baggrund af alene:

1. De foreliggende retsmedicinske undersøgelsesrapporter, som Kammeradvokaten fortsat bestrider den bevismæssige betydning af (*"ensidigt indhentet, og skal derfor ikke lægges til grund"*).
2. Udtalelse fra Retslægerådet.

Uanset den situation skulle foreligge, at Retslægerådet (2) ikke har kritiske bemærkninger til de allerede foreliggende undersøgelsesrapporter, kan der ikke bortses fra det forhold, at Kammeradvokaten p.t. opretholder sin protest imod, at rapporterne lægges til grund i sagerne, fordi de er ensidigt indhentede.

På den ene side opretholder Kammeradvokaten (for indeværende) sin protest imod, at rapporterne kan lægges til grund i sagerne (trods deres høje standard). På den anden side modsætter Kammeradvokaten sig, at der foretages (i givet fald) nye, relevante retsmedicinske undersøgelser af de 23 torturofre.

Så længe Kammeradvokaten opretholder sin protest imod de allerede foreliggende rapporter, vil faktum i nærværende tortursager skulle oplyses ved, at der foretages nye, retsmedicinske undersøgelser, uanset hvad Retslægerådet måtte udtale.

Det er ud fra en saglighedsstandard umuligt at forstå, hvad motivationen for Forsvarsministeriet kan være til, at sådanne nye undersøgelser ikke skal kunne foreligge til brug for hovedforhandlingen i nærværende sager.

Statens undersøgelsesforpligtelse i sager om ansvar for tortur rummer ikke som lovlige muligheder, at sådanne undersøgelser ikke foreligger, hvor disse fortsat med relevans kan foretages, jf. EMRK art. 3, 6 og 13 samt FNs antitorturkonventions art. 12 til 14.

Samtidig har staten en forpligtelse til at sørge for, at retssager i al almindelighed behandles indenfor rimelig tid, jf. EMRK art. 6, og en særligt skærpet forpligtelse til, at der finder en sådan effektiv behandling sted i sager om ansvar for tortur, jf. EMRK art. 3 og antitorturkonventionens art. 14, jf. general comment no. 3, bl.a. pkt. 25, der lyder som følger:

"Securing the victim's right to redress requires that a State party's competent authorities promptly, effectively and impartially investigate and examine the case of any individual who alleges that she or he has been subjected to torture or ill-treatment. Such an investigation should include as a standard measure an independent physical and psychological forensic examination as provided for in the Istanbul Protocol. Undue delays in initiating or concluding legal investigations into complaints of torture or ill-treatment compromise victims' rights under article 14 to obtain redress, including fair and adequate compensation and the means for as full rehabilitation as possible."

De sagsøgende torturofre må derfor – såfremt det findes relevant med forelæggelse for Retslægerådet af de allerede eksisterende rapporter – anmode om, at der samtidig hermed og uden yderligere, unødige ophold i nærværende domstolsproces iværksættes nye, retsmedicinske undersøgelser, alt som foranlediget af Kammeradvokatens seneste indsigelser i sagen.

3. Vidneførelse

Sagsøgerne har noteret, at sagsøgte ikke har indvendinger mod vidneførelse af de 23 sagsøgere som parter og vidnerne Kenneth Buhl, Anders Kærgaard, Jamal

Hammoud, Jesper Møller Pedersen, Anders Olsen, Masoud Vahedi, John Dalby, NN3, NN5, NN6, NN7, NN8, ambassadør Torben Gettermann, NN1, NN2, NN4 og NN9.

Sagsøgerne fastholder vidneførsel af fhv. forsvarsminister Søren Gade, ambassadør Christian Oldenburg og militærjurist Kurt Borgkvist med de i processkrift 6 anførte begrundelser.

Som anført i processkrift 6, pkt. 3.3, skal samtlige vidner, undtagen evt. fhv. forsvarsminister Søren Gade afhøres først af sagsøgerne, af de der anførte grunde.

I processkrift G, side 9, under pkt. 3.3 har sagsøgte beskrevet den såkaldte "Tarin model" for afhøring.

Det bemærkes, at litra 6 "efterspillet til operationen" bør underopdeles som følger:

- 6a. Intern rapportering i DANBAT.
- 6b. Ekstern rapportering fra DANBAT til Forsvarskommandoen og Forsvarsministeriet.
- 6c. Britiske styrkers rapportering.

4. Sagsøgtes opfordringer

Opfordring D:

Jeg gør opmærksom på, at jeg har tavshedspligt m.h.t. mine klienters anliggender uden for nærværende sager.

Opfordring E og F:

Det nærmere indhold og udstrækning af disse og andre afhøringer kendes ikke i tilstrækkeligt omfang til allerede på nuværende tidspunkt at afgive erklæringer om indholdet af afhøringstemaet. Oplysninger herom kan gives, når der for sagsøgernes procesførelse foreligger tilstrækkelige oplysninger og dermed relevant viden. Sagsøgte er, som det fremgår ovenfor, som sagsøgt offentlig

statsmagt forpligtet til at yde sit loyale bidrag til sådan oplysning om kendsgerninger, som vil kunne kvalificere sagens forelæggelse for landsretten såvel som den forudgående forberedelse og dermed også kvalificere landsrettens afgørelse af sagen på et ikke-ufuldstændigt grundlag.

Opfordring G:

Sagsøgerne bekræfter, at alle 23 sagsøgere blev tilbageholdt ved enten Cyan 1 eller Cyan 4.

Opfordring H:

Det bekræftes, at det er sagsøgerne 1 og 9, som ifølge kravbrevet (bilag BZ) har rejst krav mod det britiske forsvarsministerium.

Opfordring I:

Sagsøgerne har ingen oplysninger om, hvad status er i sagen mod det britiske forsvarsministerium. Sagsøgerne henviser sagsøgte til selv at rette henvendelse herom til de britiske myndigheder.

5. Berømmelse af hovedforhandling

Som anført i processkrift 6, pkt. 4, skal jeg anmode om, at sagerne berammes hurtigst muligt af de der anførte grunde. Som det fremgår af det med processkrift 6 fremsendte udkast til tidsplan, er 72 retsdage, inklusive den afsatte reservetid, nødvendig til hovedforhandlingen.

Yderligere processtof forbeholdes.

København, den 7. november 2016

Christian Harlang